

Mo mánát oččodit biehttaleami? Giellaoččodeami álgogeahčastat

RITVA NYSTAD

UiT Norgga ártkalaš universitehta

Giela oččodeapmi lea unnán dutkojuvvon fáddá sáme gielas. Artihkal giedahallá davvisáme giela biehttaleami oččodeami vuollel skuvlaahkásaš mánáid gielas. Davvisáme giela biehttanvearba lea veahkkevearba. Eará gielaid mánáid giela dutkamušat čájehit ahte veahkkevearbbaid oččodeapmi sáhtá leat hástalus unna mánáziidda. Biehttanvearba lea erenomáš eará vearbbaid ja veahkkevearbbaid ektui go das ilbmá persovdna ja lohku, muhto áigi ja modus eai boade ovdan biehttanvearbbas. DASAGO-prošeavtta mánáid giela teakstačoakkáldaga vuodul čájehan makkár ovdamearkkaid lean gávdnan davvisáme giela mánáid gielas. Ovdamearkkaid lean válljen čoakkáldaga nuoramus máná Bikká (2;0.27) gielas ja boarrásamos máná Nigá (3;4.13) gielas. Álgogeahčastat mánáid giellamateriálii čájeha ahte guktot mánát leaba oččodišgoahtán biehttanvearba. Dán artihkkalis lean hábmen golbma hypotesa dan birra mo davvisáme giela mánát oččodit biehttanvearba. 1. Biehttanvearba lea vuosttaš veahkkevearba, mii davvisáme giela mánáid gillii ilbmá. 2. Biehttanvearba indikatiivva ovttaidlogu goalmmat persovdna hápmi *ii* doaimma vuolgahápmi mánáid gielas. 3. Davvisáme giela oččodeaddji mánáid gielas sáhtá leat muđu, mas mánát guđdet biehttanvearba jietnatkeahhtá.

Fáddásámit: mánáid giela, davvisáme giela, giellaoččodeapmi, biehttaleapmi, syntákasa

1. Láidehus

Mánát leat giela boahttevašvuohta. Sii leat giellageavaheaddjit, geat galget fievrridit giela viidásabbot mañit bulvii. Mánáid giela ja giellaoččodeami lea mávssolaš dutkat go dat buktá dieđuid giellarievdama birra. Dutkan lea ávkin giela kártemii ja lea anolaš diehtu jus leaš dárba árvoštallat leago máná bázahallagoahtán gielalaččat. Dalle lea vejolaš bargagoahtit áššiin jo árra muttus.

Dán čállošis guorahalan syntávssalaččat mo vuollel skuvlaahkásaš mánát oččodit biehttanvearba, mii lea veahkkevearba. Ulbmilin lea ráhkadit hypotesaid dan birra, mo davvisáme giela mánát oččodit *biehttanvearba*. Biehttanvearba oaihvildan syntávssalaš ráhkadusa, masa ollesolbmuid gielas gullet unnimustá guokte oasi: biehttanvearba *i*- ja biehttanvearba *ii*. Biehttanvearba *i*- ja biehttanvearba *ii* lea veahkkevearban ja biehttanvearba *ii* lea veahkkevearban. Ovdamearkkain (1)–(2) leat biehttanvearba *i*- ja biehttanvearba *ii* ges váldovearban. Ovdamearkkain (1)–(2) leat biehttanvearba *i*- ja biehttanvearba *ii* ges váldovearban. Ovdamearkkain (1)–(2) leat biehttanvearba *i*- ja biehttanvearba *ii* ges váldovearban.

- (1) *In oainne su.*
 (2) *It oaidnán su.*

Ovdamearkkas (1) lea preseansa biehttalankonstruksuovdna ja ovdamearkkas (2) lea preterihta biehttalankonstruksuovdna.

Gielain nugo duiskkagielas, eangalagielas, fránskkagielas ja ruotagielas lea dávjá sojakeahtes elemeanta, nugo advearba dahje partihkal, mii doaibmá biehttalansátnin cealkagis (gč. ovdamearkka dihtii Dahl 1979; Payne 1985; Thornton & Tesan 2013). Dákkár sojakeahtes biehttalansániide geavahan namahusa *biehttalanelemeanta*. Dárogielas lea ovdamearkka dihtii biehttalanelemeantan advearba:

- (3) *Formannen* *diskuterer* *ikkje* *saka* *i* *dag*.¹
 njunušalmmái digaštallat.PRS NEG ášši PREP otne
 'Njunušalmmái ii digaštala ášši otne.'²

Davvisámegiela biehttalansátni lea veahkkevearba, mii sodjá persovna ja logu mielde. Dađi bahábut mánáid giellaoččodeami girjjálašvuhtii leat báhcán ráiggážat, mat eai govčča gielaide nugo sámegiela. Dan dihtii lea davvisámegiela dutkkadettiin dárbbášlaš ja ávkkálaš váldit vuhtii dan mii eará gielain lea boahtán ovdan mánáid giellaoččodeami birra.

Davvisámegiela biehttalavearba *i-* rehkenasto veahkkevearban, iige birge okto cealkagis, muhto dárbbáša eará vearbba(id) lassin.³ Ovdamearkkas (1) ja (2) lea biehttalavearba ja váldovearba, muhto biehttalankonstruksuvnnain sáhtta váldovearbba lassin leat eará veahkkevearba (4)–(6):

- (4) *Ovllá ii leat boradan.*
 (5) *Ovllá ii lean boradan.*
 (6) *Mun in sáhte njuikut.*

Cealkagis sáhttet maiddái leat eará veahkkevearbbat, nugo *leat*-vearba ovdamearkkain (4) ja (5), ja modálaveahkkevearba *sáhttit*, nugo ovdamearkkas (6). Dát

1 Ovdamearka luoikkahuvvon Áfarli ja Eide (2003: 94).

2 Buot vierisgiela ovdamearkkain leat mu iežan davvisámegiela jorgalusat.

3 Spiehkastagaide gullet ovdamearkka dihtii gažaldagaid vástádušat, nugo: «Gulletgo maid dadjen?» «In.»

máksá dan ahte juohke biehttalankonstruksuvdnii gullet unnimustá guokte oasi dahje elemeantta (eaŋ. *elements*), muhto dávjá leat maiddá eanet oasis. Dása máhcan boahtte juhkosis. Mánná ferte oččodit máhtu dan birra, man láhkai dát oasázat dahje elemeanttat doibmet fárrolága gihpus.

Artihkkalis ovdanbuvttán sáme giela oččodeaddji mánáid giellaovdamearkkaid ja čájehan makkár biehttalankonstruksuvnnat leat. UiT Norgga ártkalaš universitehtas lea DASAGO – *Davvisámegiela mánáid giellaovdameapmi* – prošeaktajoavku bargan davvisámegiela mánáidgiela kártemiin, ja sii leat maiddá ceggen mánáidgiela teakstačoakkáldaga dutkama nammii. Sáme gielmánáid giellaovdamearkkaid maid dás ovdanbuvttán lean viežžan DASAGO mánáidgielčoakkáldagas.

Artihkkalis leat golbma válodoasi. Čilgen álggos vuđolabbot mo biehttaleapmi ja veahkkevearbagihput doibmet davvisámegielas. Dasto čilgen oanehaččat biehttaleami ilbmama birra mánáidgielas, ja guorahalan mii girjjálašvuodas čuožžu biehttaleami ja veahkkevearbaid oččodeami birra maiddá eará gielain. Manimužžan suokkardalan mánáidgiela ovdamearkkaid maid lean gávdnan DASAGO-prošeavtta mánáidgiela teakstačoakkáldagas. Ovdalaš dutkamušaid ja mánáidgiela ovdamearkkaid vuodul huksen hypotesaid davvisámegiela mánáid biehttalankonstruksuvnna oččodeami birra.

2. Davvisámegiela biehttalancealkka

Sámegiella gullá urálalaš gielaide, oktan suomagielain, kvenagielain, gárjilgielain, esttegielain, ungaragielain, namuhan dihtii moadde giela. Miestamo ja earát (2015) dieđuštit giellatypologalaččat makkár mihtilmasvuodát biehttaleamis leat urálalaš gielain. Okta mihtilmasvuohtha lea ahte biehttalansátni lea veahkkevearba:

Another special typological feature in the Uralic language family is the use of a negative auxiliary verbs to express negation in clauses. In negative auxiliary constructions, the marking of verbal categories is distributed over the words that make up the verbal predicate in a clause. (Miestamo ja earát 2015: 12.)

Dát doallá deaivása maiddá davvisámegiela hárrái. Árbevirolaččat davvisámegiela finihttavuhtii lea čadnon persovdna, lohku, áigi ja modus, ja finihttavearba

sodjá dáid mielde (Nielsen 1979 (1926–1929); Nickel & Sammallahti 2011). Dát guoská maiddái veahkkevearbbaide, mat sáhttet doaibmat cealkaga finihhtavearban. Dát almmatge ii doala ollásit deaivása.

Davvisámegiela veahkkevearbbat leat: biehttanvearba, *leat*-vearba ja modála veahkkevearbbat. *Leat*-vearba sáhtta maiddái doaibmat kopulavearban, muhto dalle dat lea cealkaga váldovearban, iige das leat veahkkevearbufunkšuvdna.⁴ Dán golmma veahkkevearbašlájjas biehttanvearba lea erenomáš, go dat sodjá dušše persovnná ja logu mielde, ja spiehkasta danin eará veahkkevearbbain. Biehttanvearba okto ii muital maidege áiggi iige modusa birra.

(7) *Don it oaste girjji.*

(8) *Don it oastán girjji.*

(9) *Don it oasttáše girjji.*

Go biehttanvearba almmuha indikatiivva preseanssa (7), de vearbbas mii čuovvu biehttanvearba lea konnegatiivva hápmi, ja lea imperatiivva 2. persovnná ovttaidlogu homonymiija. Jus biehttanvearba almmuha indikatiivva preterihta (8), de lea vearbbas mii čuovvu biehttanvearba perfeavtta partisihpa hápmi. Indikatiivvas ii leat davvisámegielas sierra modusdovddaldat. Konditionála modusdovddaldat lea -š- ja ovdamearka (9) čájeha ahte modusdovddaldat ii boađe ovdan biehttanvearbbas, muhto baicce dan vearbbas mii čuovvu biehttanvearba.⁵

Fuomáš ahte biehttanvearban dušše biehttanvearba sodjá persovnná ja logu mielde. Vearba mii čuovvu biehttanvearba ges ii soja ja rehkenasto infinihtahápmi. Dát doallá deaivása maiddái dalle go cealkagis leat eará veahkkevearbbat.

(10) *Niillas ii sáhte* čuoigat.

(11) *Sunná ii lean* vuolgán.

(12) *Eanu ii leat šaddan* fitnat.

4 Go *leat*-vearba doaibmá kopulavearban, de čatná oktii ovdamearka dihtii cealkaga subjeavtta ja predikatiivva, omd. *Kirste-áhku lea siivui*.

5 Eará davvisámegiela suomaniin: *-l- ja -livčč-* (Nickel & Sammallahti 2011: 52).

Ovdamearkkas (10) modálavearbbas *sáhte* lea konnegatiivva hápmi. Ovdamearkkas (11) *leat*-vearbbas lea perfeavtta partisiha hápmi. Ovdamearkkas (12) buot davvisámegiela veahkkevearbašlájat leat seamma vearbagihpus: biehttanvearba, *leat*-vearba ja modálaveahkkevearba.

Veahkkevearbbat eai boađe hiluid háluid cealkagis. Dain lea siskkáldas ortnet, man Svonni (2011/2012: 38) govahallá čuovvovažžan:⁶

(13) (Neg) > (Aux) > (Mod) > V

Veahkkevearbašlájaid siskkáldas ortnega Svonni (2011/2012) govvida hierárkka-laččat, mas biehttanvearba lea bajimužžan ja váldovearba lea vuolimužžan. Ruođut mearkkašit dan ahte veahkkevearbbat eai leat bákkolaččat, muhto go gávdnojit cealkagis, de daid vuodđoortnet lea nugo (13). Go biehttanvearba gávdno cealkagis, de dan maŋis sáhtá čuovvut jogo *leat*-vearba dahje modála veahkkevearba, dahje goappašagat.

Svonni (2015) bokte juohke vearbbas, mii čuovvu veahkkevearbba, lea dihto hápmi. Biehttanvearbba čuovvu vearba konnegatiivva hámis dahje perfeavtta partisiha hámis. Veahkkevearbba *leat* čuovvu vearba perfeavtta partisiha hámis dahje aktio essiiva. Modála veahkkevearbba čuovvu vearba infinitiivva hámis. (Svonni 2015: 163.) Dan dihtii cealkagat, mat eai čuovo veahkkevearbbaid siskkáldas ortnega nugo (14), gártet eahpegrammáhtalažžan:

(14) **Eanu leat ii šaddan fitnat.*

Miestamo ja earát (2015: 13) čilgejit ahte buot máilmmi gielain gávdno vuohki mo biehttaleami sáhtá almmuhit cealkagis. Dán čállosa ulbmilin lea guorahallat man láhkai mánát oččodit nu gohčoduvvon standárdabiehttaleami (eaŋ. *standard negation*). Miestamo (2007: 553) čilgehusa mielde standárdabiehttaleapmi lea iešgudet gielaid vuodđovuohki ráhkadit biehttalancealkaga muitalancealkagis, mii lea váldoalkka (gč. maiddái Miestamo 2004; 2005; 2010).

Davvisámegiela standárdabiehttaleapmi ráhkaduvvo biehttanvearbbas *i*-oktan biehttanhámiin. Ovdamearkkas (15a) lea muitalancealkka, mas sáhtá ráhkadit biehttalancealkaga (15b), ja dát vástida standárdabiehttaleapmái.

6 Dás *Neg* máksá biehttaleami, *Aux* lea veahkkevearba (*leat*-vearba), *Mod* lea modála veahkkevearba ja *V* lea váldovearba.

- (15) a. *Hánná lávlu.* b. *Hánná ii lávllu.*

Buot biehttalanonstrukšuvnnat, maid dássázi lea ovdanbuktán, leat standárdabiehttaleamit. Dat lea maiddái dákkár biehttalanonstrukšuvdna, masa dán čállošis áiggun hukset hypotesa.

3. Man árrat biehttaleapmi ilbmá?

Biehttaleapmi lea dan mađe dehálaš gulahallangaskaoapmi ahte mánát dovddahit biehttaleami jo árrat, álggos sániid hága, nugo oaivvi šlavgimiin dahje eará seavvagiiguin (Dimroth 2010: 42).

Guidetti (2005) váldá vuhtii sihke giela hámi ja pragmáhtalaš beliid, go guorahallá man láhkai mánát gaskkal 1;4 ja 3;0 jagi geavahit seavvagiid ja giela almmuhan dihtii biehttaleami ja miediheami. Su dutkamušas boahtá ovdan ahte vaikko giella oppalaččat lea deháleamos gaskaoapmi, de birrasii jahkásažžan seavvagat ledje dehálepmosat ja dađistaga ges giella. Vaikko giella lei dábáleamos gaskaoapmi birrasii golmmajahkásažžan, de muhtun mánát ain geavahedje maiddái seavvagiid biehttaleami ja miediheami dovddaheamis. (Guidetti 2005: 921.)

Biehttaleami oččodeapmi leage mánggabealat proseassa, iige dat álggos govčča buot beliid, mat ollesolbmuid gielas gávdnojit (Dimroth 2010: 42). Dimroth (2010: 44) čujuha čuovvovaš váldokategoriijaide biehttaleami oččodeamis:

- A. Hilgun (eaj. *rejection/refusal*)
- B. Objeavttaid jávkan / Objeavttaid gávndnameahttunvuohta / Vuordámušaid ollašuvvameahttunvuohta (eaj. *disappearance/nonexistence / unfulfilled expectation*)
- C. Biehttaleapmi (eaj. *denial*)

Mánáid biehttaleami dovddaheapmi álgá dilálašvuođaid ja objeavttaid hilgumiin, go mánna ovdamearkka dihtii jorgala oaivvi eret, hoigá giedaiguin eret muhtun biergasa, dahje ii miedit dilálašvuhtii (Dimroth 2010: 44).

Gielalaččat mánát geavahišgohtet biehttaleami jo ovttasánimuttus, ja eangalasgiella oččodeaddji mánáin dát hápmi lea *no* (Salehuddin 2012: 181).

Árracealkkamuttus mánát ovttastišgohtet guokte sáni, ja guđdet dalle dábálaččat *funkšuvdnasániid*, nugo artihkkaliid, pre- ja postposišuvnnaid ja veahkkevearbaid eret (Brown 1973).⁷ Dán muttus mánát kommenterejit objeavtaid jávkama dahje gávndnameahttunvuoda, eangalasgillii ovdamearkka dihtii *no pocket* (Dimroth 2010: 46–47). Váddásamos lea dakkár biehttaleapmi, mii guoská dasa leago muhtun dajaldat duohta vai ii, nugo Dimroth (2010: 45) čilge: «The last function of negation to appear developmentally is DENIAL, used to negate the truth of a statement, in the beginning mainly expressing facts in the world.»

Davvisámegiela finihtta vearbahámiid oččodeami lea dutkan Ijäs (2011). Son čállá nákkosgirjjistis biehttanvearba ovttaidlogu 3. persovna *ii* leat máná vuosttaš biehttanvearba mii materiálii ihtá, ja máná lei badjelaš beannotjahkásaš (1;6.16) go dat idii (Ijäs 2011: 168, 172). Ijása (2011) dutkamuša geahčadan eanet boahte juhkosis, mas maiddái čujuhan suomagiela oččodeami dutkamušaide.

4. Biehttaleapmi, veahkkevearbbat ja daid oččodeapmi – geahčastat girjjálašvuhtii

Máilmmi gielain leat iešguđetge biehttalanelemeanttat. Dahl (1979) ja Payne (1985) juohkiba biehttalanelemeanttaid čuovvovaš váldojoavkkuide:⁸

- (i) advearbba lágan partihkkalat
- (ii) morfologalaš biehttaleapmi
- (iii) biehttanveahkkevearbbat

Dás guoskkahan dušše (i) ja (iii). Advearbbat dahje partihkkalat leat sojakeah-tes elemeanttat mat doibmet biehttalanelemeantan gielain nugo duiskkagielas, fránskkagielas, ruotagielas ja eangalasgielas (gč. ovdamearkka dihtii Payne 1985;

7 Muddu, mas mánát guđdet funkšuvdnasániid, gohčoduvo maiddái telegráfaš hállamin (eang. *telegraphic speech*) (Brown 1973).

8 Miestamo (2005) lea ráhkadan earálgan juhkosa, mas sirre gielaid symmetralaš ja eahpesymmetralaš biehttaleami vuodul. Suomagiella gullá gielaide main lea eahpesymmetralaš biehttaleapmi, ja dakkár vuollejoavkku namman Miestamo geavaha A/Fin/NegVerb. Eanet dieduid várás geahča maiddái Miestamo ja earát (2015), mas čállit govahallet standárdabiehttaleami urálalaš gielain.

Dahl 1979; Thornton & Tesan 2013; Lust 2006). Stuurimus oassi mánáidgiela biehttaleami dutkamis lea čállon indoeurohpálaš gielaid vuodul.

Urálalaš giellajovkui gullevaž gielain nugo sámegielas ja suomagielas lea biehttanvearba veahkkevearba, ja dát gielat fas leat ožžon unnibuš fuomášumi mánáidgiela girjjálašvuodas, vaikko muhtun dutkamušat gávdnojit (suomagiela várás gč. ovdamearkka dihtii Toivainen 1997; davvisámegiela várás gč. Ijäs 2011). Suomagiela ja sámegiela dutkamušat maid dás geahčadan eai leat syntávssalaš dutkamušat, muhto dieđut mat dain bohtet ovdan biehttanvearbbba birra ja eará vearbahámiid morfologiija očcodeami birra, sáhttet almmatge leat ávkin hypote-said huksemii.

4.1 Biehttaleami očcodeami muttut

Biehttaleami očcodeapmi ii leat odđa fáddá mánáid giellaočcodeami girjjálašvuodas. Dás ovdanbuvttán guokte lahkonanvuogi, mat leat ožžon ollu fuomášumi. Álggos čilgen mas dát lahkonanvuogit leat vuolgán.

Dálá dutkamušat leat vuodđuduvvon dutkamušaide maid Klima ja Bellugi (1966) ja Bellugi (1967) čađahedje 1960-logus eanгалasgielat mánáid biehttaleami očcodeami birra. Eanгалasgielas biehttalanelemeanta sáhttá leat sihke advearba *not* ja veahkkevearba *n't*, nugo *doesn't*, *can't*, *won't*, ja ollesolbmot geavahit dábálaččat mañit hámiid (Thornton & Tesan 2013: 367). Nu sáhttáge eanгалasgiela standárdbiehttaleami hukset guovtti láhkai.⁹

Nákkosgirjjistis Bellugi (1967) ovdanbukta golmma máná (Adam, Eve ja Sarah) giellamateriála, mas mánáid giella lea báddejuvvon guhkit áiggi badjel. Son evttoha golbma muttu eanгалasgiela biehttaleami očcodeapmái eanгалasgielas. Vuosttaš muttus mánát geavahit *not* ja *no*. Biehttalanelemeanta lea ovddemužžan dadjamušas ja subjeaktasánit eai geavahuvvo. Nuppi muttus biehttalanelemeanttat *not* ja *no* leat dadjamušaid siste. Dat geavahuvvojit oktan vearbbain ja dán muttus

9 Eanгалasgielas seamma biehttalancealkaga sáhttá dovddahit guovtti láhkai:

I do not want cake.
1SG AUX NEG háliidit gáhku
'Mun in háliit gáhku.'

I don't want cake.
1SG NEG háliidit gáhku
'Mun in háliit gáhku.'

Go geavaha advearbahámi *not* veahkkevearbahámi *n't* sajis, de eanгалasgiella gáibida sadjedoailli veahkkevearbbba *do* (eaj. *dummy element*) vai cealkka šaddá grammáhtalažžan (gč. ovdamearkka dihtii Thornton & Tesan 2013: 369–370; Goodluck 1991: 116).

ihtet maiddái guokte biehttalanhámi *don't* ja *can't*, muhto eará veahkkevearbbat eai vel dihtto. Goalmmát muttus ihtet veahkkevearbbat sihke biehttalancealkagiin ja miehtecealkagiin. Dán muttus mánát hálddašit kopulavearbba *be 'leat'* iešguđetge hámiid ja máhttet geavahit sadjedoailli veahkkevearbba *do* grammáhtalaččat cealkagiin. (Bellugi 1967; gč. maiddái Brown 1973.)

Biehttalanelemeanta lea doaibman gaskaoapmin eará cealkagii guoski áššiid suokkardallamis, nugo vearbbaid rivttes sajáidduhttin cealkagii ja áiggi (tempusa) oččodeapmi (Dimroth 2010: 40). Dutkit leat dađistaga válddáhallas eanđalasgiela biehttaleami oččodeami iešguđetge muttuid ja viggan čilget manin biehttaleami oččodeapmi orru leamen nu moalkái mánáide (Dimroth 2010). Erenomázit okta evttohus lea ožžon ollu fuomášumi, ja dat guoská dan gažaldahkii ahte rahčetgo mánát áiggi ja finihttavuoda hálddašemiin cealkagis.

4.2 Moalkás veahkkevearbbat

4.2.1 Áigi ja finihttavuolta leat váddásat

Wexler (1994) ja Harris ja Wexler (1996) čuoččuhit ahte mánáid giellaoččodeamis gávdno molssaevttolaš infinitiivva muddu (eañ. *optional infinitive stage*). Gažaldat lea manne mánát dávjá geavahit infinitiivvaid cealkagiinniset eanđalasgielas (16a), go ollesolbmuid gielas lea finihttavearbba, ja eará gearddi fas geavahit finihttavearbba (16b) seamma láhkai go ollesolbmot (Harris & Wexler 1996: 1):

(16) a. <i>She go.</i>
3SG mannat
'Son mannat.' | b. <i>She goes.</i>
3SG manná
'Son manná.' |
|---|--|

Harris ja Wexler (1996: 6) čuoččuheaba dán muttu gávdnot fránsskagielas, duiskagielas, hollánddagielas ja ruođa-, dánsska- ja dárogielas. Dánsskagielas finihttavearbba posišuvdna lea ovdamearkka dihtii biehttalanelemeantta gurut bealde (17b) cealkagis, muhto go mánáid gielas báhcá biehttalanelemeantta olgeš beallai, de das lea finihttahápmi (17a):¹⁰

10 Ovdamearka luoikkahuvvon Wexler (1994: 326).

(17) a. <i>det ikke vaere</i>
dat NEG leat.INF
'Dat ii leat.' | b. <i>det er ikke den der</i>
dat leat.PRS NEG DET diet
'Dat ii leat diet.' |
|---|---|

Wexler (1994) oaivvilda ahte molssaevttolaš infinitiivva muttus mánát eai vel hálddaš áiggi, eaige finihttavuoda geavahusa. Dan dihtii mánát molssaevttolaččat geavahit finihtta- ja infinihttahámiid, ja nu gártá ge muhtumin infinihttahápmi finihttahámi sadjái. Go mánát deivet geavahit finihttavearbba, de sajáiduhttet dan rivttes posišuvdnii cealkagis. Dán muttus mánát eai dieđe ahte go matriksacealkagis lea dušše váldovearba okto, de dat ii oaččo leat infinihttavearba. Vearba fertešii baicce leat finihttavearba. (Wexler 1994: 308, 311–312.) Dát lahkonganvuohki lea ožžon ollu fuomášumi, muhto eai buohkat guorras dán čilgehussii. Eará mánáidgiela dutkit, nugo Boser (1997a), evttohit nuppelágan lahkoneami dasa manin mánát orrot seaguheamin finihtta- ja infinihttahámiid.

4.2.2 Mánát rahčēt veahkkevearbaid dovddahemiin

Nuppi lahkonganvuogis áiggi dovddaheapmi ii leat váttisvuohčan, nugo molssaevttolaš infinitiivva hypotesas čuočuhuvvo, muhto čuolbma guoská baicce veahkkevearbaid jietnadeapmái mánáidgielas. Boser (1997a) oaivvilda mánáin leat váttisvuodāt veahkkevearbaid dovddahemiin, namalassii ahte veahkkevearba sáhtta smávit mánáid gielas báhcit jietnatkeahttá (gč. maiddá Boser 1997b; Boser ja earát 1992). Hypotesa gohčoduvvo nolla veahkkevearba hypotesan (eaŋ. *Null Aux hypothesis*) (Boser 1997a: 178–179).

Boser (1997a: 179) čuočuha duiskkagiela oččodeaddji mánáid diehtit finihttavuoda birra, muhto giela morfologalaš, leksikála ja pragmáhtalaš beliid oahppan sáhtta dagahit ahte mánáin báhcá veahkkevearba jietnatkeahttá. Son dadjá čielga oktavuoda gávdnot vearbaid finihttavuoda gaskkas ja daid sajáiduhttimis cealkagii, ja ákkastallá mánáid dovdat sihke finihttavearbba ja infinihttavearbba saji cealkagis (Boser 1997a: 180–181). Su materiála analiissain čielgá ahte mánát eanaš gerddiid buvttadit infinihttahámiid seamma konteavsttain go ollesolbmot, mii máksá dan ahte su oainnu mielde mánát eai sajáiduhte vearbaid summal cealkagii, muhto dasa gávdno álo sivva (Boser 1997a: 183).

Ášši ii leat nu ahte mánáin álggos eai obanassiige leat veahkkevearbbat gielasteaset, ja ahte dat fáhkka galggašedje ihtet gillii, muhto veahkkevearbaid geavahus lassána baicce dađistaga (Boser 1997a: 180). Boser (1997a: 186)

fuomášuhtta ahte ollesolbmuid gielas lea muhtun konteavsttain áibbas ortnegis guođdit veahkkevearbba cealkagis, nugo ellipttalaš konstrukšuvnnas ja maiddái dakkár konteavsttain main čujuhuvvo ovddit cealkagii. Ollesolbmuid ja mánáid gaskasaš erohus lea ahte mánát buvttadit eanet dakkár cealkagiid go dás lea namuhuvvon, ja mánát buvttadit dakkár cealkagiid maiddái rivttes konteavstta váilludettiin (Boser 1997a: 183).

Dát máksá ahte Boser (1997a) oaivvilda mánáid siskkáldas gielalaš máhtu leat oalle seammasullasaš ollesolbmuid máhtuin, muhto mánát fertejit cealkkastruktuvrra lassin oččodit máhtu cealkagiid konteavsttalaš ja pragmahtalaš beliid birra, ovdal go cealkagat šaddet ollesolbmuid giela láhkai.

4.2.3 Eará bealit biehttaleami ja veahkkevearbbaid oččodeamis

Eaŋgalasgielas biehttaleami oččodeamis leat iešgudetge muttut, nugo lea boahtán ovdan Klima ja Bellugi (1966) ja Bellugi (1967) dutkamušain. Vuosttaš muttus biehttaleapmi lea ovddemužžan dadjosis, nuppi muttus gávdno cealkaga siste ja goalmát muttus geavahuvvo ollesolbmuid láhkai dadjamušas.

Cealkkabiehttaleapmi (eaŋ. *sentential negation*) lea dakkár, mas olmmoš biehttala dihto čuočuhusa duohtavuođa dahje riektavuođa, ja biehttalanelemeanta lea cealkkasiskkáldas (Dimroth 2010: 53–56). Ovdamearkkas (18) lea davvisámegiela cealkkabiehttaleapmi:

(18) *Spábba ii leat ruoná.*

Mánáidgiela dutkit leat digaštallan leatgo mánáid álgobiehttalansánit duođai cealkkabiehttaleapmi, vai leago sáhka nuppi lágan biehttaleamis. Anafora biehttaleapmi (eaŋ. *anaphoric negation*) guoská eará cealkaga sisdollui, ja dán biehttaleamis olmmoš biehttala eará cealkaga sisdoalu, mii dávjá lea ovddit cealkka, ja biehttalanelemeanta lea ovddemužžan cealkagis. (Dimroth 2010: 48–50.) Jus muhtun dadjá spáppa leat ruonán (19a), de sáhtta davvisámegillii biehttalit anaforalaččat jogo nugo (19b) dahje (19c). Fuomáš maiddái ahte anafora biehttaleapmi sáhtta, muhto ii dárbbas, geavahuvvot ovdal cealkkabiehttaleami (vrd. (19b)):

- (19) a. *Spábba lea ruoná.*
 b. *Ii, spábba lea fiskat.*¹¹
 c. *Aa, spábba ii leat ruoná.*¹²

Mánáidgielas sáhtta leat váttis earuhit anafora biehttaleami cealkkabiehttaleamis. Wode (1977) oaivvilda ovdamearkka dihtii mánáid sáhttit geavahit anafora biehttaleami maiddá cealkkabiehttaleapmin. Dattetge dat ii dáidde doallat deaivása buot gielaidektui (Dimroth 2010: 48–49). Gažaldat lea, leago mánáid álgobiehttaleapmi anafora biehttaleapmi vai cealkkabiehttaleapmi. Eará deatalaš gažaldagat mánáid giellaoččodeamis gusket veahkkevearbbaid oččodeapmái.

Westergaard (2009) fuomášuhtta miellagiddevaš ášši veahkkevearbbaid ja kopulavearba oččodeamis. Westergaard dutká dárogielat mánáid gažaldatcealkaga oččodeami. Son buohtastahtta dan eanğalasgiela oččodeaddji mánáiguin ja lea geahččan nuppádassii eanğalasgielat mánáža Adama gažaldatcealkagiid.

Dutkamušas eanğalasgiela gažaldatcealkagiin lea jogo veahkkevearba *be* dahje kopulavearba *be*. Westergaard oaivvilda ahte Rowland ja Pine (2000) leaba badjelgeahččan kopulavearba go dutkaba man dávjá mánát guđdet veahkkevearbbaid eanğalasgiela gažaldatcealkagiin. Kopulavearba ii doaimma veahkkevearban. Westergaard fuomášuhtta Rowland ja Pine guokta leat giedahallan veahkkevearbbaid ja kopulavearbbaid ovtta mánáža Adama gielas, vaikko daid oččodeami galggašii sirret. (Westergaard 2009: 1038.)

Veahkkevearbbaid hárrái Westergaarda bohtosat sulastahttet buori muddui Rowland ja Pine (2000), mas máná gažaldatcealkagiin buori muddui váilot veahkkevearbbat. Muhto go váldá vuhtii maiddá *be* kopulavearban, de čielgá ahte Adam geavaha kopulavearba mealgat dávjjibut go veahkkevearbbaid, ja dalle Adam lea ollu deaivilabbot cealkaga rivttes sátneortnegiin. Westergaard čuoččuha Adama čielgasit earuhit veahkkevearbbaid ja kopulavearba geavahusa gaskkas. Su analiisa čájeha ahte veahkkevearba váilo ollu dávjjibut go kopulavearba (Westergaard 2009: 1039).

Ollislaččat Westergaarda (2009) gávnus máksá dan ahte vaikko *leat*-vearba lea fonehtalaččat sihke veahkkevearban ja kopulavearban, de dat gullet goabbatgelágan syntávssalaš ráhkadussii ja máná diehtá dán. Westergaarda dutkamuš

11 Njálmmálašgielas dávjá «Ii-e, spábba lea fiskat».

12 Maiddá «aa» ja «áá» lea njálmmálaš giella.

čujuha dan guvlui ahte mánná oččodišgoahtá kopulavearbageavahusa ovdal veahkkevearbageavahusa.

4.3 Davvisámegiella ja suomagiella

Sámegiella vearbasojahanmorfologiiija oččodeami lea dutkan Ijäs (2011), gii suokkarda nákkosgirjjistis ovtta guovttegielat, sámegielat ja suomagielat, máná vearbasojahanmorfologiiija oččodeami.¹³ Doaba *jovssushápmi* geavahuvvo ollesolbmuidgiella hámi birra, man «máná lea gullan giellabirrasisttis, ja man son dábálaččat joksá áiggi mielde» (Ijäs 2011: 20). Indikatiivva preseanssa ol. 3. persovvna hápmi *ii* lea vuosttaš biehttalanvearba mii ilbmá máná gillii, ja Ijäs čállá máná geavahit dán jovssushápmiin hámi dan rájes go hápmi ilbmá beannotjahkásažžan (Ijäs 2011: 172–174).

Biehttanvearba ol. 1. persovdna *in* ihtá materiálii máná deavddedettiin guokte jagi (2;0.0), ja njeallje mánu maŋŋá (2;4.24–25) dat geavahuvvo jeavdalaččat (Ijäs 2011: 168–170). Biehttanvearba ol. 2. persovvna *jovssushápmi* *it* ihtá maiddái sullii njeallje mánu maŋŋá vuosttaš vearbahámi ilbmama (2;4.1), muhto ovdal dán geavahuvvo biehttanvearba ol. 3. persovdna *ii* *jovssushámi* *it* sajis (Ijäs 2011: 170–172).

Lea čalbmáičuohcci ahte biehttanvearba ol. 3. persovvna oččodeamis eai gávdno seammalágan ráiggážat, nugo dat mat vuhttojit biehttanvearba ol. 1. persovvna ja ol. 2. persovvna hámiid oččodeamis, mas mánná álggos geavaha eará hámi go *jovssushámi* (vrd. Ijäs 2011: 170, 172, 174).

Nubbi sámi mánáidgiella dutkamuš, mas bohtet ovdan dieđut biehttaleami oččodeamis, gieđahallá boarrásat mánáid giella. Svonni (1993) dutká Ruota beale sámegielat skuvlamánáid giella ja suokkarda nákkosgirjjistis, man vuđolaččat oktanuppelot skuvlaahkásaš davvisámegielat máná hálddašit giella iešgudetge beliid.

Svonni (1993) lea dárkkistan man bures mánát dovdet biehttanvearba ol. 1. persovvna (*in juga*, *in juhkan*) ja ol. 3. persovvna (*ii juga*, *ii juhkan*) ja perfeavtta konstrukšuvvna (*in leat juhkan*, *ii leat juhkan*). Pluskvamperfeavtta konstrukšuvvnnas guorahallá

13 Maiddái Bals (2002) dutká davvisámegiellmánáid morfologiiija oččodeami. Váldofágadutkamušastis son guorahallá Guovdageainnu suopmana guovddáškonsonántaid oččodeami.

biehttalankonstruksuvnna ol. 1. persovvna (*in lean juhkan*). Son lea maiddái dárkkistan konditionála ol. 3. persovvna konstruksuvnna (*ii jugaše/jugale*).¹⁴

Svonni (1993) čállá ahte oppa lohkaí guhtta máná dan oktanuppelogi gaskkas dovdet buot biehttalankonstruksuvnnaid, golbma máná rahčet muhtun konstruksuvvnaiguin, ja guokte máná eaba hálddaš biehttalankonstruksuvnnaid. Dan golmma mánás, geat rahčet muhtun biehttalankonstruksuvvnaiguin, okta mánná hálddaša masá buot konstruksuvnnaid, earret go pluskvamperfeavtta ja konditionála biehttalankonstruksuvvna. Nubbi mánná ii hálddaš perfeavtta, pluskvamperfeavtta, iige konditionála biehttalankonstruksuvvna. Goalmmát mánná ges hálddaša dušše konstruksuvnnaid, main biehttalankonstruksuvvna lea 3. persovvna hápmi. Son ii hálddaš preseanssa, preterihta, perfeavtta iige pluskvamperfeavtta biehttalankonstruksuvvnaid main lea 1. persovvna hápmi. (Svonni 1993: 152.)

Guokte máná eaba hálddaš biehttalankonstruksuvvnaid. Svonni čilge makkár konstruksuvvnaid mánát, geat rahčet, geavahit:

Dábálaš meattáhus lea geavahit biehttalankonstruksuvvna ovttaidlogu 3. persovvna hámi (*ii*), ja seammás maiddái sojahit váldovearvva persovvna mielde (dahje man nu eará láhkai sojahit vearvva), omd. **ii jugai* ('son ii juhkan') (Svonni 1993: 152).¹⁵

Mánát, geat rahčet biehttalankonstruksuvvnaid, geavahit eará hámi jovssushámi sajis. Svonni ákkastallá dáid mánáid geavahit biehttalankonstruksuvvna ol. 3. persovvna *ii* dan sajis go ol. 1. persovvna *in* ruotagiela málle mielde, dego dat livččii sojakeah-tes biehttalankonstruksuvvnaid *inte* (1993: 152–153).

Svonni (1993) dutkamušas vuhtto ahte mánát, gain lea nana sámegeilla, dovdet biehttalankonstruksuvvna, go fas muhtun mánáide biehttalankonstruksuvvna lea hástaleaddji. Dutkamuš čujuha dan guvlui ahte mađe mánggadáfot biehttalankonstruksuvvnaid leat, dađe váddásabbot lea mánáide daid hálddašit.

14 Svonni (1993) lea dárkkistan imperatiivva du. 2. persovvna *ale* ja ml. 2. persovvna *allet*. Buot 11 máná hálddašit imperatiivva du. 2. persovvna biehttalankonstruksuvvna. Dan 11 mánás dušše golmmas eai hálddaš imperatiivva ml. 2. persovvna biehttalankonstruksuvvna. Imperatiivva biehttalankonstruksuvvnaid eai gula standárdabiehttaleami dohpagii, inge mun dan dihtii leat váldán daid vuhtii dán čállošis.

15 Mu jorgalus ruotagielas: «En vanlig felaktig användning av negeringsformerna är att använda nektnings verbet i 3p sg (*ii*) och samtidigt böja huvud verbet efter person (eller på något annat sätt), t ex **ii jugai* ('hon/han drack inte')» (Svonni 1993: 152).

Suoma mánáidgiela morfologijja oččodeami lea dutkan Toivainen (1997). Toivainen dutká gaskkal jahkásaš ja gitta lagabui njealjejahkásaš suomagielat mánáid giellaoččodeami, ja suokkarda sihke nomeniid ja vearbahámiid oččodeami. Materiála vuodđun leat 25 máná, mas Toivainen lea rehkenastán goas iešguđet sojahangehčosat ilbmet mánáid gillii.

Toivainena (1997: 106–108) listtas boahdá ovdan makkár ortnegis vuosttaš vearbahámit ihtet su dutkanmateriálas.¹⁶ Ovddemužžan, badjelaš jahkásažžan, ihtá preseansa ol. 3. persovnna hápmi (20) ja imperatiivva 2. persovnna hápmi (21):

(20) *nukku-u.* (1;3)
 oadđit-PRES:3SG
 'Oadđá.'

(21) *ota!* (1;3)
 váldit:IMP:2S
 'Váldde.'

Dan manjá ihtá preseansa biehttalankonstruksuvdna, mas biehttalanvearbbas lea ol. 3. persovnna hápmi ja konnegatiivva váldovearba (22). Dasto čuovvu preterihta biehttalankonstruksuvdna (23), mas biehttalanvearbbas lea ol. 3. persovnna hápmi ja seammás maid preseansa ol. 1. persovnna hápmi (24) (Toivainen 1997: 106–107):

(22) *ei* *ota* (1;3)
 NEG.3SG váldit:PRES
 'Ii váldde.'

(23) *ei* *men-ny-kää* (1;4)
 NEG.3SG mannat-NEG:PRET-NEG:CL
 'Ii mannan[ge suohkku juolgái].'

(24) *mene-n.* (1;4)
 mannat-1SG
 'Manan.'

16 Toivainen (1997) geavaha NEG:PRES ja NEG:NONPAST (preseansa biehttaleami) konnegatiivva sajis, muhto dat mákset dan seamma.

Dađistaga ihtet preterihta ol. 3. persovnna hápmi (25), perfeavtta konstrukšuvdna (26), ja preseanssa biehttalankonstrukšuvdna (27), mas biehttalanvearbbas lea ol. 1. persovnna hápmi ja váldovearbbas lea konnegatiivva hápmi (Toivainen 1997: 106–107):

- (25) *men-i.* (1;6)
 mannat-PRET:3SG
 'Manai.'
- (26) *on... tuo-lla ol-lut kuusi* (1;8)
 AUX:leat:PRES duoppe leat-PERF.PART guossa
 'Duoppe lea leamaš guossa.'
- (27) *e-n mene-[k] Kimmo-n kanssa koulu-un.* (1;10)
 NEG-1SG mannat:NEG:NONPAST Kimmo-GEN mielde skuvla-ILL
 'In mana Kimmo mielde skuvlii.'

Sullii bealgoalmmátjahkásažžan mánát geavahit maiddái pluskvamperfeavtta konstrukšuvdna (28) (Toivainen 1997: 107):

- (28) *oho kun hinuri ol-i men-nyt* (2;7)
 oho go:CONJ kránabiila leat-AUX-PRET mannat-PERF.PART
 'Oho, go kránabiila lei vuodján [meattá].'

Toivainena dutkamušas bohtá ovdan ahte mánáid gielas ilbmet viehka árrat dakkár vearbahámit, mat gusket biehttalankonstrukšuvdna konnegatiivva hámi buvttadeapmái. Preseanssa hápmi, mii vástida vearbba konnegatiivva hápmái biehttalankonstrukšuvdnas, ja imperatiivva hápmi ilbmet oktanaga ja nu dahká maiddái preseanssa biehttalankonstrukšuvdna.

Listtas bohtá ovdan ahte biehttalanvearba lea vuosttaš veahkkevearba, mii suomagielat mánáid gillii ihtá Toivainena materiálas (Toivainen 1997: 106–108). Toivainen fuomášuhtá pluskvamperfeavtta miehtehámiid leat váddásat mánáide, eaige mánát vel badjelaš beannotjahkásažžan hálddaš daid, muhto geavahit baicce perfeavtta (Toivainen 1997: 150–152). Son ii merke iežas listii goas perfeavtta ja

pluskvamperfeavtta biehttalankonstruksuvnnat ilbmet (buot vearbahámiid várás gč. Toivainen 1997: 106–108).

Dán rádjai čállosis lean ovdanbuktán man láhkai standárdbiehttaleapmi doaimá davvisámegielas. Lean geahčadan eará gielaid biehttaleami ja veahkkevearbaid oččodeami, ja lean guoskkahan suomagiela ja davvisámegiela mánáidgiela giellaovdáneami. Dieđuid vuodul čuožžila gažaldat: Mii dasto lea vuorddehahti davvisámegiela oččodeaddji mánáid hárrái? Boahte juhkosis geahčadan lagabui makkár ovdamearkkaid gávnnan guovtti davvisámegiela oččodeaddji máná gielas.

5. Mánáidgiela ovdamearkkat dutkanmateriálas

UiT Norgga árkalaš universitehtas álggahuvvui DASAGO (*Davvisámegiela mánáid giellaovdáneapmi*) dutkanprošeakta 2011:s. Okta prošeavtta váldoáigumušain lea leamaš hukset giellačoakkáldaga mánáidgiela dutkama várás (gč. DASAGO-prošeavtta ruovttusiidu)¹⁷. Mánáid giella lea báddejuvvon ja sin giellamateriála lea dasto transkriberejuvvon. Lea dát giellamateriála, man mun geavahan dán guorahallamis.

Lean čađahan ohcama DASAGO mánáidgiela teakstačoakkáldagas (Baal ja earát 2016), mas lean geahčadan guovtti máná giellaovdamearkkaid. Lean válljen teakstačoakkáldaga nuoramus máná Bikká ja boarrásamos máná Nigá giellaovdamearkkaid. Guktuid mánáid ovdamearkkain lean válljen guokte ahkeceahki. Nuoramus máná Biggá lea materiála vuosttaš oasis aiddobeliid deavdán guokte jagi (2;0.27). Lean geahčadan Bikká giellaovdamearkkaid go son lea birrasii guokte jagi boaris (2;0.27)–(2;1.24) ja 11 mánu mañnil (2;11.1), ovdal go máná deavdá golbma jagi. Boarrásamos máná Nigá lea badjelaš golmmajahkásaš (3;4.13) go bádden álggahuvvui. Lean geahčadan Nigá giellaovdamearkkaid go son lea badjelaš golbma jagi boaris (3;4.13)–(3;4.29), ja jagi mañnil go lea badjelaš njeallje jagi boaris (4;3.19). Ná dagan gokčan dihtii ahkecehkiid, mas máná guoktá vuordimis leaba goabbatge muttus biehttaleami oččodeamis.

Go eanjalasgielat mánát geavahišgohtet biehttaleami, de sajáiduhttet álggos biehttalanelemeantta dadjosa ovdageahčái dan láhkai ahte dat lea buot ovddemužžan cealkagis, muhto davvisámegielas biehttalanvearba oážžu leat cealkaga

17 DASAGO-prošeavtta ruovttusiidu: <http://site.uit.no/dasago/korpus/>

álggus, ja cealkka bissu ain grammáhtalažžan, nugo Ijäs (2011: 173) giellaovdamearkkain oidno:¹⁸

- (29) *ii* [leat Mumieadni] (2;1.7)
- (30) *ii* [oidno gal beana šahten] (2;6.25)
- (31) *ii* [dat mannange nu bures] (2;11.1)

Gažaldat lea dalle vuhttogo Bikká ja Nigá gielas anafora biehttaleapmi (vrd. Dimroth 2010).

5.1 Nuoramus máná Bikká giellaovdamearkkat

Biggá ja Nigá geavaheaba guktot biehttaleami dadjamašaineaskka. Soai geavaheaba guovttelágan biehttaleami: *aa* ja *i*-.¹⁹

Bikká vuosttaš báttis (2;0.27) máná geavaha *a*-hápmásaš biehttaleami (32) ja dán sáhtta dulkot jogo anafora biehttaleapmin, dahje muhtunlágan biehttaleami sadjedoalli elemeantan. Bikká boahte ovdamearka (33) sulastahtta sakka anafora biehttaleami. Bikká vuosttaš báddái *ii* leat darvánan ovdamearka, mas máná geavaha biehtalanvearbbá *i*- (muhto gč. vuollekapihttala 5.3). Nuppi báttis gávdno ovdamearka (34), mas Biggá geavaha sihke *a*-biehttaleami ja *i*-.

- (32) *a dáhta dohko.* Biggá (2;0.27)
'Ii čága dohko.'
- (33) *a daal.* Biggá (2;0.27)
'Aa, dá lea.'
- (34) *aa, ii dien!* Biggá (2;1.24)
'Aa, ii dien.'

18 Ijäs (2011: 173) ovdamearkkat (496), (498) ja (499) leat dás (29), (30) ja (31).

19 Mайдái ollesolbmot geavahit anaforalaš *aa* biehttaleami. DASAGO teakstačoakkáldagas gávdnojit ovdamearkkat, main ollesolmmoš biehttala dán láhkai, ovdamearkka dihtii: «aa, guovža!» (giellaovdamearka lea vižžon Bikká čoakkáldagas; Baal ja earát 2016).

Bikká ovdamearkkain gávdnokit ain 11 mánu maŋŋá *aa* (35) ja *i-* (36) biehttan-
cealkagiin. Dál giellamateriálii leat lassin ihtán ovdamearkkat, maid jovssushámit
livčče biehttanvearbba ol. 1. persovdna *in* (37) ja ol. 2. persovdna *it* (38):

(35)	<i>aa, čáskeran diesa dán.</i>
'In, muhto cahkkehan dán.'	Biggá (2;11.1)
(36)	<i>manne de ii mana?</i>
'Manne dat ii mana?'	Biggá (2;11.1)
(37)	<i>mun i oainne.</i>
'Mun in oainne.'	Biggá (2;11.1)
(38)	<i>don ii beassán.</i>
'Don it beassan.'	Biggá (2;11.1)

Dáin biehttanankonstruksuvnnain (34), (36)–(38) Biggá geavaha dušše biehtta-
leami ol. 3. persovdna *ii* dahje *i-*, maiddá go ollesolbmo jovssushápmi livčče eará
biehttanvearbba hápmi, nugo *in* (37) ja *it* (38).

Dát lea mielastan mearkkašuhhti, go buohtastahtán dán Ijása (2011) dutka-
mušain. Ijása dutkamušas biehttanvearbba ol. 3. persovdna *ii* lea vuosttaš
biehttanvearba, mii máná gillii ihtá. Ilbmama rájes dat geavahuvvo jovssus-
hápmin (Ijäs 2011: 172–174). Dutkamušas boahdá maiddá ovdan ahte oččoda-
ladettiinis eará jovssushámiid, máná muhtumin geavaha biehttanvearbba ol.
3. persovdna biehttanankonstruksuvnnas eará jovssushámiid sajis, ovdamearkka
dihtii dan láhkai ahte geavaha *ii* ol. 2. persovdna *it* sajis. (Ijäs 2011: 169, 170–172,
176, 177–179.)

Bikká giellamateriálas, man lean guorahallan dán artihkkalis, gávnnan aivve
biehttanvearbba ol. 3. persovdna *ii* ja *i-*. Konstruksuvnnaid dáfus gávnnan
preseansa biehttanankonstruksuvnnaid, ovdamearkka dihtii (32), (36), (37), ja
maiddá preterihta biehttanankonstruksuvnna, nugo (38).

5.2 Boarrásat máná Nigá giellaovdamearkkat

Guorahallanáigodaga álggus boarrásat mánná Nigá geavaha standárdbieht-taleami *i*-biehttalankonstruksuvnnain (39)–(42) ja maiddá *aa* ja *áá*, man dulkon anafora biehttaleapmin:

(39)	<i>aa, da ii let dát</i>
'Dat ii leat dát!'	Nigá (3;4.13)
(40)	<i>á-á, i i áiddo mannat dohto</i>
'Ii áiggo mannat dohko.'	Nigá (3;4.13)
(41)	<i>dies ii sáhte vázzit, á-á!</i>
'Dies ii sáhte vázzit!'	Nigá (3;4.27)
(42)	<i>a dia i la márfi</i>
'Die ii leat márfi.'	Nigá (3;4.29)

Ovttaidlogus Nigá geavaha biehttalanvearbba jovssushámi ol. 1. persovvna, nugo (43) ja (44). Báddenáigodaga álggus sus ii meinnestuva ol. 2. persovvna jovssushámi buvttadeapmi (45), muhto go Nigá lea badjelaš njealjejahkásaš de lea báddái darvánan hápmi, man dulkon ol. 2. persovvnan (46). Ovttaidlogu 3. persovvna Nigá gal geavaha, nugo ovdamearkkain (47)–(49) oidno. Guvttiidlogus báddái darvána dasto gl. 2. persovvna biehttalanvearba, nugo (50), mii ii vel geavahuvvo biehttalankonstruksuvnnas, muhto lea oktonassii. Giellamateriálas, man dássáži lean guorahallan, in leat vel gávdnan biehttalanvearbba mánggaidlogu jovssushámi. Nigá lea dattetge oččodišgoahtán mánggaidlogu biehttalankonstruksuvvna (51), mas son ml. 1. persovvna *eat* sajis geavaha ol. 3. persovvna hámi *ii*:

(43)	<i>mun in diere</i>
'Mun in dieđe.'	Nigá (3;4.13)
(44)	<i>eanni, manne mun in oaččo baadet?</i>
'Eadni, manne mun in oaččo lávggodit?'	Nigá (4;3.19)
(45)	<i>dan in ne done viedda telefon</i>
'Don it leat viežžan telefovnna.'	Nigá (3;4.13)

- (46) [...] ..*iih sáhte viežžat akto dohko.*
'[...] ..it sáhte viežžat akto dohko.'
- (47) *son ii liiton dan*
'Son ii liikon dasa.'
- (48) *da ii lean lieddanan, da lei dalamas*
'Dat ii lean liegganan, dat lei galmmas.'
- (49) *son ii sáhte dakkara borrat*
'Son ii sáhte dákkára borrat.'
- (50) *ean*
'Ean.'
- (51) *eh, jua, men min ii sáhte dál nohkket*
'Jua, muhto mii eat sáhte dál nohkkat.'

Materiálas oidno ahte Nigá lea oččodišgoahtán biehttanvearbbas persovdna-gehčosiid ja biehttanvearbbas konstrukšuvnna. Nigá materiálas gávnnan preseansa biehttanvearbbas konstrukšuvnna (43), (44), (46), (49), (51) ja preterihta biehttanvearbbas konstrukšuvnna (47), perfeavtta konstrukšuvnna (45) ja pluskvamperfeavtta konstrukšuvnna (48).

Vaikko jovssushámit leat ilbman Nigá gillii, de son almmatge muhtumin geavaha ol. 3. persovnna *ii* dahje *i-* jovssushámi sajis (52)–(58), seamma láhkai go nuorabuš mánná Biggá, gean giellamateriálas in dán álgogeahčastagas leat gávnnan biehttanvearbbas eará jovssushámiid. Dát sulastahtá dan, mii Ijása (2011) dutkamušas boahtá ovdan, ahte mánná muhtun áigodagain geavaha eará biehttanvearbbas go jovssushámi, dahje mánas lea muhtun áigodagain jovssushámi lassin bálddalasti biehttanvearbbas hápmi.

- (52) *ii ožžon mun*
'In ožžon mun.'
- (53) *mun i áiddo dáppe leahket*
'Mun in áiggo dáppe leahket.'

- (54) *die ii lean mun* Nigá (3;4.29)
'Die in lean mun.'
- (55) *mun i raba* Nigá (3;4.29)
'Mun in raba.'
- (56) *don i sáhte lieddanii* Nigá (3;4.29)
'Don it sáhte liegganit.'
- (57) *i la appelsiinnat* Nigá (3;4.29)
'Eai lean appelsiinnat.'
- (58) *don ii lea bussen* Nigá (3;4.29)
'Don it leat vuodján bussiin.'

Go guorahalan Bikká ja Nigá giellamateriála, de vuohán ahte guktot mánát leaba oččodišgohtán standárdbiehttleami. Dadjosiinniska geavaheaba *a*-hápmásaš ja *i*-hápmásaš biehttleami, muhto ii goabbáge mánná geavat *a*-biehttleami cealkaga siste, nugo dahkaba *i*-hápmásaš biehttleamiin. Dát čájeha sudno earuhit anafora biehttleami ja standárdbiehttleami.

Nuorat mánná Biggá lea oččodišgohtán biehttalankonstruksuvnna ja son geavaha biehttalankonstruksuvnna ol. 3. persovnna hámi *ii*. Bikká ovdamearkkain gávnnan dušše biehttalankonstruksuvnna ol. 3. persovnna *ii* ja maiddá *i*-, dakko gokko ollesolbmogielas livččii eará jovssushápmi. Ovdamearkkat čájehit ahte boarrásat mánná Nigá lea oččodišgohtán biehttalankonstruksuvnna persovdnagehčosiid. Nigá giellamateriála čájeha suge muhtumin geavahit biehttalankonstruksuvnna ol. 3. persovnna *ii* dahje *i*- jovssushámi sajis, muhto su giellamateriálas dat gávdno jovssushámi bálddalas hápmin. Nigá ovdamearkkain gávnnan preseansa, preterihta, perfeavtta ja pluskvamperfeavtta biehttalankonstruksuvnnaid.

Oppalohkái dulkon giellamateriála nu, ahte Nigá lea ovdánan guhkkelabbui biehttalankonstruksuvnna očcodeamis go Biggá. Dát lea vuorddehahtti dan dihtii go Nigá lea boarrásat go Biggá. Miellagiddevaš lea maiddá dat ahte máná guokta muhtumin geavaheaba eará biehttalankonstruksuvnna jovssushámi sajis, namalassii *ii* ja *i*-. Máná guokta giellamateriálas gávdnojit maiddá ovdamearkkat, main biehttalankonstruksuvnna orru váilumin.

5.3 Biehttaleapmi almmá biehttanvearbba haga

Bikká ja Nigá giellamateriálas gávdnokit moadde ovdamearkka main biehttanvearba váilu. Guorahallanáigodaga álggus gávnnan ovdamearkkaid, main Biggá biehtala geavatkeahtá biehttanvearbba. Ollesolmmoš jearrá Bikkás «Geas dákkár lea?» ja Biggá vástida nugo ovdamearkkas (59), seammás go šluvgá oaivvi. Seamma báttis báddejeaddji jearrá maŋŋelaš Bikkás «Na gii bat dá lea?» ja Biggá vástida nugo (60), masa jearahalli de kommentere «It dieđe?» Sullii 11 mánu maŋŋá darvána báddenmateriálii fas ovdamearka, mas biehttanvearba váilu (61) ja masa jearahalli vástida «It gille dien»:

(59)	<i>dieje.</i>
'In dieđe.'	Biggá (2;0.27)
(60)	<i>diedse. diedse.</i>
'In dieđe.'	Biggá (2;0.27)
(61)	<i>mu gille dán</i>
'Mun in gille dán.'	Biggá (3;0.24)

Nigá biehtala maiddái biehttanvearbba haga (62). Moadde beavvi maŋŋá báddái darvána ságastallan, mii nanne dán oainnu. Nigá dáhtošii vuolgat áhkus vissui, iige dáhtoše šat leat doppe gos dál lea. Son geavaha álggos biehttanvearbba (63). Son geardduha cealkaga, muhto dán vuoru geavatkeahtá biehttanvearbba (64), ja lasiha vel nuppi biehttanvearbba (65), mas biehttanvearba váilu, ovdal go ollesolmmoš olle vástidit. Maiddái báttis, mas Nigá lea boarrásabbo, gávdnno cealkka mas biehttanvearba váilu (66):

(62)	<i>mun áiddo dáinnjá.</i>
'Mun in áiggo dáinna.'	Nigá (3;4.13)
(63)	<i>mun i áiddo dáppe leahtet</i>
'Mun in áiggo dáppe leat.'	Nigá (3;4.27)
(64)	<i>mun áiddo dáppe leahtet</i>
'Mun in áiggo dáppe leat.'	Nigá (3;4.27)

- (65) *mun heiddo šat!* Nigá (3;4.27)
'Mun in áiggo šat!'
- (66) *mun dieđe dos* Nigá (4;3.19)
'Mun in dieđe gos'

Eará gielain digaštallet leago mánáin molssaevttolaš infinitiivva muddu, vai leago baicce sáhka veahkkevearbaid váilevaš dovddaheamis, nugo nolla veahkkevearba hypotesas evttohuvvo (vrd. Wexler 1994; Harris & Wexler 1996; Boser 1997a; Boser ja earát 1992). Dát guoská davvisámegillii dan láhkai ahte biehttanvearba lea veahkkevearba, ja sáhtta NullAux-hypotesa bokte báhcit jietnatkeahttä unna mánáziid gielas. Aitto dakkár dáhpáhusaid, mas biehttanvearba váilu, lean dás ovdanbuktán Bikká ja Nigá giellamateriálas. Molssaevttolaš infinitiivva muttu hypotesas čuoččuhuvvo ahte mánáin leat váttisvuodat áiggi ja finihttavuoda dovddahemiin, ja dan geažil buvttadit summá infinitiivvaid finihtta vearahámiid sajis (Wexler 1994; Harris & Wexler 1996). Davvisámegiela biehttanvearbbas boahťa ovdan persovdna ja lohku, muhto áigi ii boađe ovdan biehttanvearbas. Jus dákkár muddu gávdno, de livčče dakkár ovdamearkkat nugo (67) ja (68) vuorddehahti mánáid gielas. Dát máksá ahte livččii vuorddehahti gávdnat ovdamearkkaid, main biehttanvearbbas livččii váldovearba infinitiivva hámis. Čuovvovaš ovdamearkkat eai leat mánáidgiela čoakkáldagas, muhto lean ráhkadan daid čájehan dihtii makkár cealkagat dát livčče:²⁰

- (67) *Manne dat ii mannat?*
'Manne dat ii mana?'
- (68) *Mun ii oaidnit.*
'Mun in oainne.'

Dán muttus in guorahallamisttán leat vel oaidnán giellaovdamearkkaid, main goabbáge mánna buvttadivččii dákkár cealkagiid. Dat ii mearkkaš dan ahte dákkár gielalaš ovdamearkkat eai gávdno, muhto daid ferte dutkat vuđolabbot. Buot standárdbiehttanvearbbas Biggá ja Nigá buvttadeaba konnegatiivva hámi

20 Lean luoikkahan Bikká ovdamearkkaid (36) ja (37) ja lean molsun daidda konnegatiivva sadjai infinitiivva.

preseanssa biehttalankonstruksuvnnain ja perfeavtta partisiha hámi preterihta biehttalankonstruksuvnnain, eabage infinitiivva. Go biehttanvearba váilu, de soai almmatge buvttadeaba váldovearba konnegatiivva hámi. Dát čájeha dan ahte máná guoktá duođai oaivvildeaba biehttalit.

6. Hypotesat mánáid biehttaleami oččodeami birra

Mánáidgielas biehttaleami dovddaheapmi lea dan mađe deatalaš olbmuidgaskasaš gulahallamii, ahte mánát dovddahišgohtet biehttaleami árrat. Ijása (2011) dutkamušas čielgá ahte sámegiela ja suomagiela oččodeaddji máná biehttanvearba registrerejuvvo vuosttaš geardde go máná lea badjelaš beannotjahkásaš (1;6.16) (Ijäs 2011: 172). Iežan ohcamis DASAGO mánáidgielčoakkáldagas čielgá ahte nuoramus máná Biggá (2;0.27)–(2;1.24) biehttala guorahallanáigodaga álggus, ja dalle son biehttala *a*-hápmásaš biehttalemiin ja dakkár konstruksuvnnaiguin main biehttanvearba váilu. Toivainen (1997) suomagiela mánáid dutkamušas boahdá ovdan ahte mánát buvttadišgohtet imperatiivva ol. 2. persovnna hámi árrat, ja dát lea mávssolaš diehtu go hápmi lea konnegatiivva hámi homonymiija, mii geavahuvvo suomagiela ja sámegiela biehttalankonstruksuvnnas. Toivainena (1997) dutkamušas čielgá maiddái ahte mánát oččodišgohtet iešguđetlágan biehttalankonstruksuvnnaid árrat.

Sámegiela hárrái Ijása (2011) dutkamuš čájeha biehttanvearba ilbmat árrat dutkojuvvon máná gillii, ja lea biehttanvearba ol. 3. persovnna hápmi *ii* mii ilbmá ovddemužžan. Dat geavahuvvo jovssushápmiin ilbmama rájes ja muhtumin maiddái eará jovssushámiid sajis. Svonni (1993) dutkamuš čujuha seamma guvlui, danin go boarrásat mánát, geat orrot rahčamin gielain, dorvvastit biehttanvearba ol. 3. persovdnii.

Iežan ohcamis DASAGO mánáidgielčoakkáldagas gávnnan ovdamearkkaid, main guokte vuollel skuvlaahkásaš máná leaba oččodišgohtán davvisámegiela biehttalankonstruksuvnna. Boarrásat máná Nigá geavaha eanet persovdnagehčosiid go nuorat máná Biggá. Sudno giellaovdamearkkain boahdá maiddái ovdan ahte muhtumin geavaheaba *ii* dahje *i*- eará jovssushámiid sajis ja dát doarju Ijása (2011) dutkamúša. Nigá lea oččodišgohtán iešguđetlágan biehttalankonstruksuvnnaid: preseanssa, preterihta, perfeavtta

ja pluskvamperfeavtta konstrukšuvnnaid. Nuorat máná Bikká ovdamearkkain gávnnan preseansa ja preterihta biehttalankonstrukšuvnna. Sihke Biggá ja Nigá buvttadeaba dakkár syntávssalaš konstrukšuvnnaid, main biehttanvearba váilu.

Ovddit dutkamušaid ja mánáidgiela cealkkaovdamearkkaid vuodul čuožžilit golbma gažaldaga davvisámegiela biehttalankonstrukšuvnna očcodeami hárrái:

1. Leago nu ahte biehttanvearba lea vuosttaš veahkkevearba, man davvisámegielmánát oččodit?
2. Sáhttago biehttanvearbba ovttaidlogu 3. persovdna *ii* doaibmat vuolgga-hápmiin biehttalankonstrukšuvnna očcodeamis, ja sáhttago dat leat dakkár hápmi, masa mánát dorvvastit biehttanvearbba (eará) persovdnagehčosiid oččodettiin?
3. Muhtumin mánát buvttadit biehttalankonstrukšuvnnaid, main biehttanvearba váilu. Leago nu ahte biehttanvearba lea báhcán jietnatkeahttá, nugo nolla veahkkevearba hypotesas čuoččuhuvvo, ja gávdnogo molssaevttolaš infinitiivva muddu biehttaleami očcodeami oktavuodas davvisámegielas?

7. Loahpaheapmi

Dán čállois lean ovdanbuktán man láhkai standárdabiehttaleapmi doaibmá davvisámegielas ja čájehan mo biehttaleapmi ilbmá guovtti vuollel skuvla-ahkásaš máná gielas. Ovddit dutkamušaid ja DASAGO mánáidgielčoakkáldaga ovdamearkkaid vuodul lean hábmen golbma hypotesa biehttalankonstrukšuvnna očcodeami birra. Davvisámegiella lea erenomáš dan dáfus ahte biehttalanelemeanta lea veahkkevearba, mii sodjá, muhto spiehkasta eará veahkkevearbbain dan láhkai ahte áigi ja modus bohtet ovdan easka dan vearbba mii čuovvu biehttanvearbba.

Eará gielaid mánáidgiela dutkamušain čállet biehttaleami iešgudetge muttuid birra. Lea menddo árrat dán muttus ovdanbuktit sullasaš muttuid davvisámegiela biehttaleami očcodeamis. Ovddit dutkamušaid, mat gieđahallet davvisámegiela vearbahámiid ja biehttanvearbba mánáidgielas, ja davvisámegiela mánáidgiela ovdamearkkaid vuodul, orru leamen nu ahte biehttanvearba lea okta dain

ovddemuš vearbain, ja vuosttaš veahkkevearba, mii davvisámegiela oččodeaddji mánáid gillii ihtá. Orru maid leamen nu ahte ovttaidlogu 3. persovdna *ii* doaibmá vuolggahápmiin biehttalankonstruksuvnna oččodeamis.

In leat dás guorahallan eará veahkkevearbaid go biehttanvearbba, earret go hui oanehaččat namuhan *leat*-vearbba vejolaš ilbmama kopulavearban, ovdal go geavahuvvo veahkkevearbagihpus. Modálavearbaid oččodeapmi lea ain rabas gažaldat, ja maiddái dáid oččodeami sáhtá guorahallat biehttaleami ja veahkkevearbakonstruksuvnnaid oktavuodas. DASAGO mánáidgielčoakkáldat lea ávkkálaš reaidu mánáid giellakártemii, man sáhtá geavahit veahkkevearbaid guorahallamii, nugo dán álgogeahčastagas lean dahkan.

Muđui lea gažaldat maiddái ahte mii dáhpáhuvvá dán guorahallama nuoramus máná Bikká ja boarrásat máná Nigá giellaovdáneamis guorahallanáigodaga gaskamuttus, ja dát lea boahte lávki biehttanancealkagiid oččodeami dutkamušas.

Giitosat

Giittán vátnemiid ja mánáid, geat leat oassálastán DASAGO-prošektii ja leamaš mielde huksemin mánáidgielčoakkáldaga. Giittán maiddái buohkaid geat eará láhkai leat veahkehan mu dán čállosa ollašuhhtimiin.

Gáldut

Interneahttačujuhus

DASAGO-proševтта ruovttusiidu: <<http://site.uit.no/dasago/korpus/>>
(4.12.2017).

Dutkanmateriála

Baal, Berit Anne Bals & Bentzen, Kristine & Eira, Marja & Bals, Berit Ellen Aina 2016: DASAGO mánáidgielčoakkáldat. Báddejuvvon ja transkriberejuvvon materiála. UiT Norgga árttalaš universitehta.

Girjjálašvuohta

- Bals, Berit Anne 2002: *The acquisition of grade alternation in the Kautokeino dialect*. Váldofágadutkamuš, Lingvistihka instituhtta, Romssa universitehta.
- Bellugi, Ursula 1967: *The acquisition of the system of negation in children's speech*. Nákkosgirji, Faculty of the Graduate School of Education, Harvard University.
- Boser, Katharina & Lust, Barbara & Santelmann, Lynn & Whitman, John 1992: The syntax of CP and V2 in early child German: The Strong Continuity Hypothesis. – *Proceedings of the Northeast Linguistic Society NELS 22*. University of Delaware. 51–65. <https://www.researchgate.net/publication/248030111_The_syntax_of_CP_and_V2_in_early_child_German_The_Strong_Continuity_Hypothesis> (7.11.2018).
- Boser, Katharina 1997a: A New Proposal Explaining the Null Auxiliary in Early Child German (ECG): Interactions between Syntax and Pragmatics. – Shamitha Somashekar & Kyoko Yamakoshi & Maria Blume & Claire Foley (doaimm.), *Cornell Working Papers in Linguistics 15*. Ithaca: Cornell University. 178–199.
- Boser, Katharina I. 1997b: *The Acquisition of Word Order Knowledge in Early Child German: Interactions between Syntax and Pragmatics*. Nákkosgirji, Faculty of the Graduate School, Cornell University.
- Brown, Roger 1973: *A first language: The early stages*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Dahl, Östen 1979: Typology of sentence negation. – *Linguistics* 17(1–2): 79–106.
- Dimroth, Christine 2010: The Acquisition of Negation. – Laurence R. Horn (doaimm.), *The expression of Negation*. Berlin: De Gruyter Mouton. 39–71. <<http://www.degruyter.com/viewbooktoc/product/176751>> (11.3.2016).
- Goodluck, Helen 1991: *Language acquisition: A linguistic introduction*. Oxford: Blackwell.
- Guidetti, Michèle 2005: Yes or no? How young French children combine gestures and speech to agree and refuse. – *Journal of Child Language* 32(4): 911–921. <<https://doi.org/10.1017/S0305000905007038>>.
- Harris, Anthony & Wexler, Kenneth 1996: The optional-infinitive stage in child language: Evidence from negation. – Harald Clahsen (doaimm.), *Generative perspectives on language acquisition. Empirical findings, theoretical considerations and crosslinguistic comparisons*. Amsterdam: John Benjamins. 1–42.

- Ijäs, Johanna Johansen 2011: *Davvisámegiela finihitta veerbahámiid sojahanvuogádaga oččodeapmi vuollel golmmajahkásaš máná gielas*. Nákkosgirji, Oulu universitehta. Kárášjohka: Davvi Girji.
- Klima, Edward S. & Bellugi, Ursula 1966: Syntactic regularities in the speech of children. – John Lyons & Roger Wales (doaimm.), *Psycholinguistic papers*. Edinburgh: Edinburgh University Press. 183–208.
- Lust, Barbara 2006: *Child Language: Acquisition and Growth*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Miestamo, Matti & Tamm, Anne & Wagner-Nagy, Beáta 2015: Negation in Uralic Languages. Introduction. – Matti Miestamo & Anne Tamm & Beáta Wagner-Nagy (doaimm.), *Negation in Uralic Languages*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins. 1–41.
- Miestamo, Matti 2004: Lausekielto maailman kielissä. – *Puhe ja kieli* 3/2004: 125–141. <<https://journal.fi/pk/article/view/8773/6454>> (3.4.2016).
- Miestamo, Matti 2005: *Standard Negation: The Negation of Declarative Verbal Main Clauses in a Typological Perspective*. New York: Mouton de Gruyter.
- Miestamo, Matti 2007: Negation – An Overview of Typological Research. – *Language and Linguistics Compass* 1(5): 552–570. <<https://doi.org/10.1111/j.1749-818X.2007.00026.x>>.
- Miestamo, Matti 2010: Negatives without negators. – Jan Wohlgemuth & Michael Cysouw (doaimm.), *Rethinking Universals: How Rarities Affect Linguistic Theory*. Berlin: Mouton de Gruyter. 169–194. <<http://www.degruyter.com/viewbooktoc/product/42037>> (16.11.2015).
- Nickel, Klaus Peter & Sammallahti, Pekka 2011: *Nordsamisk grammatikk*. Karasjok: Davvi Girji.
- Nielsen, Konrad 1979 (1926–1929): *Lærebok i lappisk (samisk)*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Payne, John 1985: Negation. – Timothy Shopen (doaimm.), *Language typology and Syntactic description*. Cambridge: Cambridge University Press. 197–242.
- Rowland, Caroline F. & Pine, Julian M. 2000: Subject-auxiliary inversion errors and wh-question acquisition: ‘What children do know?’. – *Journal of Child Language* 27(1): 157–181. <<http://journals.cambridge.org/action/displayFulltext?type=1&fid=37040&jid=JCL&volumeId=27&issueId=01&aid=37039&bodyId=&membershipNumber=&societyETOCSession=>>> (3.4.2016).

- Salehuddin, Khazriyati 2012: The Acquisition of English Negative Constructions by a Malay Bilingual Child. – *The Southeast Journal of English Language Studies* 18(4): 181–191. <<http://ejournals.ukm.my/3l/article/view/1695/1425>> (10.3.2016).
- Svonni, Mikael 1993: *Samiska skolbarns samiska. En undersökning av minoritets-språkbehärskning i en språkbytekontext*. Sámeigiela akademálaš nákkosgirji, Ubmi universitehta.
- Svonni, Mikael 2011/2012: Johan Turi giella girjjis Muitalus sámiiid birra. Veahkkevearbbaid ortnet ja posišuvdna. – *Sámi dieđalaš áigečála* 2/2011 & 1/2012: 25–47.
- Svonni, Mikael 2015: *Davvisámegiella - sánit ja cealkagat. Láidehus sámii lingvistihkkii*. Giron: Ravda.
- Thornton, Rosalind & Tesan, Gracelia 2013: Sentential negation in early child English. – *Journal of Linguistics* 49(1): 367–411. <<https://doi.org/10.1017/S0022226712000382>>.
- Toivainen, Jorma 1997: The Acquisition of Finnish. – Dan Isaac Slobin (doaimm.), *The Crosslinguistic Study of Language Acquisition. Volume 4*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum. 87–182.
- Westergaard, Marit 2009: Usage-based vs. Rule-based learning: the acquisition of word order in wh-questions in English and Norwegian. – *Journal of Child Language* 36(5): 1023–1051. <<https://doi.org/10.1017/S0305000909009349>>.
- Wexler, Kenneth 1994: Optional infinitives, head movement, and the economy of derivation in child language. – David Lightfoot & Norbert Hornstein (doaimm.), *Verb Movement*. Cambridge: Cambridge University Press. 305–350.
- Wode, Henning 1977: Four early stages in the development of L1 negation. – *Journal of Child Language* 4(1): 87–102. <<https://doi.org/10.1017/S0305000900000490>>.
- Åfarli, Tor A. & Eide, Kristin M. 2003: *Norsk generativ syntaks*. Oslo: Novus forlag.

How do North Saami children acquire negation? A preliminary appraisal of language acquisition

The acquisition of language has, hitherto, received relatively little attention in the field of Saami language research. This paper deals with the acquisition of negation in the North Saami language in children of pre-school age. The negation verb in North Saami is an auxiliary verb. Studies of child language in other languages show that the acquisition of auxiliaries can prove problematic for small children. The negation verb differs from other verbs and auxiliary verbs, in that it shows agreement in person and number, but has no indicator of tense or mood.

Using the DASAGO-corpus, I present examples on negation from the longitudinal language material of two pre-school North Saami acquiring children, Biggá (2;0.27) and Nigá (3;4.13).

A preliminary appraisal of the material reveals that both children have begun to acquire negative sentences. As part of the conclusion of this paper, I put forward three hypotheses to explain how North Saami speaking children acquire standard negative construction of the language: 1. The negation verb is the first auxiliary that appears in North Saami speaking child language, 2. The third person singular indicative form of the negation verb, *ii*, functions as a *default form* in child language, 3. There might be a stage in North Saami children's language acquisition in which the negation verb is omitted.

Keywords: North Saami, child language, acquisition, negation, syntax, auxiliaries

RITVA NYSTAD

UiT The Arctic University of Norway

ritva.nystad@uit.no

